

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Iosephi Vicecomitis Ambrosiani Collegii Doctoris
Observationes Ecclesiasticæ In quo [!] de Antiquis
Baptismi Ritibus, ac Cæremonijs agitur**

Visconti, Giuseppe

Parisii, 1618

Cap. 15. Quibus cæremoniis aqua baptismalis consecraretur, singula
afferu[n]tur, & breiuter de forma, tempore, & hora illius consecrandæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64585)

sanctitatem, qua animæ in baptismo donantur, intelligere possemus, quam veritatem S. Cypriani locus Epist. 70. ad Ianuar. supra citatus non obscure significare videtur, cum inquit: oportet ergo mundari, & sanctificari aquam prius à sacerdote, ut possit baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur, abluere, cum enim ibi benedicendi necessitas exprimat, & solius hominum ablutionis mentio sit, manifestum est, secundum primi causam extitisse.

Quibus ceremonijs aqua baptismalis consecraretur, singula afferuntur: & breuiter de forma, tempore, & hora illius consecranda.

CAP. XV.

Quibus autem ceremonijs veteres aquam baptismalem consecrauerint, ex SS. Patrum lectione colligi potest. Nam plurimarum series ab illis numerari solet, quæ tamen his potissimum continentur. Primò sacerdos aquam sacris carminibus, atquè exorcismis à perenni rerum diuinarum aduersario expiabat: sicuti comprobant Tertulliani verba lib. de bapt. cap. quinto, mox allata, & Sancti Ambrosij libro primo Sacramentorum cap. quinto, de hac re scribentis: cum forma baptismatis, & usus hoc habeat, ut antè fons consecratur, & tunc descendat, qui baptizandus est, nam, vbi primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit: secundo super creaturam aqua inuocationem, postea precem defert, ut sanctificetur

Exorcismus in aqua consecratione.

fons, & aſſit præſentia Trinitatis æterna. Deinde
 aquam in quatuor partes manu diuidebat, cru-
 cis figuram exprimendo; vt baptiſini gratiam
 in quatuor mundi partes, hoc eſt, totū orbem
 diſfulam eſſe, oſtenderetur. Quod docet S.
 Gregorius lib. Sacram. de ſabb. Paſch. cūm
 ſcribit: *Hic cum manu ſua diuidit aquam in mo-*
duum crucis. & Seuerus Alexandrinus lib. de
ritib. bapt. tūm ſuſpendit vocem ſacerdos, & qua-
libet inuocatione facit quatuor cruces ſuper aquas,
digitumquē ſuum demittit ab Oriente primum, de-
in ab Occidente, & ſeptentrione, & meridie aqua-
rum. & Author Ordinis Romani de die ſabb.
ſanc. hic primam crucem faciat cum manu ſua, di-
uidens aquas in modū crucis. Quod etiā Beroldus
 noſter tradidit in manuſcripto codice, quē in-
 ſignis bibliotheca Canonicoꝝ ædis primariæ
 aſſeruat, de die ſabb. ſanc. in quo ſic legitur:
inſuſtat in ipſam aquam in ſimilitudinem crucis, &
dicit: adiuro te creatura aquæ. hic diuidit aquam in
modum crucis. Ex quo debet intelligi, crucis ſig-
 num non modò manibus, ſed etiam ſpiritu ef-
 ficium eſſe: puto vt ſpiritus ſancti vis, quæ aquæ
 ſanctitatem impertit, facilius pateret. Verūm
 hic rurlus animaduertendum eſt, inter vete-
 res Græcos, & recentiores de crucis modo non
 conuenire. nam vt illos Latinorum more,
 manibus, aut ſpiritu crucem pinxiſſe conſtat;
 ſic hos crucem ex materia confeſtam (quod
 mirum dictu eſt) in aquam mittere, ex Eu-
 chologio Græcorum, quod Iodocus Coccius
 refert, apertè intelligitur his verbis: *inclina De-*
mine aures tuas, & exaudi nos, qui in Iordane bap-

Diuiſio a-
 quæ in qua-
 tuor partes
 per modū
 crucis.

Crucis ſig-
 num in be-
 nedictione
 aquæ bap-
 tiſimalis
 manibus,
 & ſpiritu
 effingeba-
 tur, & qua-
 re.

Crucem ex
 materia
 confeſtam
 Græci in a-
 quam bap-

tismalem
mittunt,
dum eam
consecrant

teari passus es, & sanctificans aquas, benedic etiam nos, per inclinationem propriæ cervicis significantes ipsum seruitutis statum, & fac nos dignos impleri sanctificatione tua, deinde capiens preciosam crucem benedicat aquas, ter dimittens, & attollens ipsam re-
ctâ, mox post sanctificationem sic adspersit totum po-
pulum, & mansionem. Quo loco præterea mone-
mur, ut, crucis signum tribus vicibus in aquam
rectum demitti, & attolli solere, existimemus.
Eadem crucis materiæ consuetudo apud Sy-
rios, siue Chaldaeos viguit, quod multis patet
veterum scriptorû testimonijs. Inter alios extat
apud eundem Iodocum Coccium Michaelis
Chindesi, filij Eliæ Patriarchæ Antiocheni liber
cæremonialis, seu de ritu consecrationû, quem
de Ecclesia Syriaca, siue Chaldæa conscripsit,
in quo aquam baptismalem consecrandi cære-
monia in hunc modû referuntur: *Vbi aqua est be-
nedicta, preparatam crucem cantores recte collocet in
suo stipite, & qui benedicit aquam, accipiens sic dicit*

Crucis si-
gnum in
aquam re-
ctum tribus
vicibus de-
mitteba-
tur, & attol-
lebat.

Crucis ma-
teria in a-
quam mit-
tenda con-
suetudo vi-
guit etiam
apud Sy-
rios, siue
Chaldaeos.

&c. Quamvis enim crucis in aquam missio ta-
ceatur, tamẽ, cum sacerdos eã manu capiat, &
fontis benedictionem ordiatur, non est, cur
quisquam dubitet, in fontem missam fuisse,
præsertim quia cum Græcorum consuetudine
conuenit, & aliter manu capiendi frustra sus-
ciperetur labor. Quin etiã hac nostra, vel pau-
lo superiori ætate, Æthiopum Ecclesiam ipso-
met ritu usam fuisse, colligitur ex ordine bap-
tismi secundum usum Æthiopum, qui in to-
mo sexto bibliothecæ veterum Patrum inser-
tus est, in quo legimus: *accipit postmodum cru-
cem, & ter ea aquam sulcat in modû crucis, clamans,*

Crucis ma-
teriæ in
aquam bap-
tismalem
mittenda
consuetu-
do apud
Æthiopes
durat.

&c. Quamvis enim crucis in aquam missio ta-
ceatur, tamẽ, cum sacerdos eã manu capiat, &
fontis benedictionem ordiatur, non est, cur
quisquam dubitet, in fontem missam fuisse,
præsertim quia cum Græcorum consuetudine
conuenit, & aliter manu capiendi frustra sus-
ciperetur labor. Quin etiã hac nostra, vel pau-
lo superiori ætate, Æthiopum Ecclesiam ipso-
met ritu usam fuisse, colligitur ex ordine bap-
tismi secundum usum Æthiopum, qui in to-
mo sexto bibliothecæ veterum Patrum inser-
tus est, in quo legimus: *accipit postmodum cru-
cem, & ter ea aquam sulcat in modû crucis, clamans,*

sanctus, sanctus &c. si enim sacerdos crucem accipit, eam materia constare, necesse est. Postea duos cereos in fontem immittebat, cuius satis amplum testimonium præbet non solum S. Gregorij locus ex lib. Sacram. de sabb. Pasch. *mittuntur duo prædicti cerei intus in baptisterio, sed infinita penè aliorum scriptorum verba, in primis Ordinis Romani de sabb. sanct. hic deponitur cereus benedictus in fontem: & sacerdos dicat excelsa voce, descendat in hanc plenitudinem fontis virtus spiritus tui, totamquè eius aquæ substantiam regenerandi fecundet effectu. Hic colligitur cereus &c. Albini Flacci de Diuin. Offic. cap. 19. ad invocationem Verò spiritus sancti, quem sacerdos celsa voce proclamat, id est, alto mentis affectu, deponitur cereus benedictus in aquam, siue illi, qui ab eo illuminati sunt, ad demonstrandam scilicet spiritus sancti præsentiam, sacerdote ita dicente, descendat in hanc plenitudinem fontis, &c. & Altercationis Synagogæ, & Ecclesiæ, quam Iodocus Coccius collegit cap. 9. extende manum super mare: in signum huius manus extensa, & veri flantis, adhuc in Ecclesiâ in sabbato paschali sacerdotes aquas baptismi consecrantes, findunt aquas manu, & sufflât aquas flatu, & opponunt cereum accensum in typi columna ignis, que præcedebat eos in nocte. Unde perspicuum fit, cum ratione cerei immitendi, à spiritu Sancto, quæ significat, petendâ esse, tum figuram, & typum, ignis columnam, qua duce Hebræi denisæ noctis incommoda superauerunt, extirpasse. In super tribus vicibus in aquam spiritum impellebat. Ex quo prodijit illud S. Gregorij lib. sacram. de sabb. Pasch. *hic sufflât tribus vicibus**

Cerei in aquam immissio.

Cereum in aquam baptismalẽ immitendi causa, & figura. spiritum in aquam impellebat tribus vicibus.

Causa im-
pellendi
spiritus in
aquâ bap-
tismalem.

in aquam; & Seueri Alexandrini de ritib. bapt.
hic ter insuflat sacerdos in aquas in figura crucis, &
pronus ait: collidatur &c. Cuius rationem red-
dens ibidem Seuerus, cœlestis auræ internum
afflatum, qui cæcas hominum mentes ad rectū
salutis iter prouehit occultis motibus, olim A-
postolorum pectori superfusum, à baptizandis
recipi oportere, significat; dum ait: oratio sacer-
dotis ad Deum, dum in aquam insuflat, da ipsis Do-
mine sanctum illum afflatum tuum, quem unicus fi-
lius tuus insuflauit in sanctos discipulos suos, omne-
quæ reliquias cultus Idolorum ab eorum cogitatione
procul expelle, preparans eos ad receptionem spiritus
sancti. & fortè etiam Theodoricus Abbas idem
innuere voluit li. 3. de vit. sanc. Hildegard, cap.
22. cum eius baptismum, & Christianæ vitæ of-
ficia recenseret: denique sabbato sancto, cum fons
baptismalis consecraretur per flatum sacerdotis, quem
in fonte mittit, cum verbis, que spiritus Sanctus ra-
tionabilitati hominis, & doctoribus Ecclesia infun-
dit; quoniam in prima creatione spiritus Domini fe-
rebatur super aquas: mulier illa presens ibi erat &c.
nam propterea motionis spiritus Sancti memi-
nit, vt, baptizatorū corda eius impulsu agitari
oportere, doceret: sicut ex sequentibus patet.
Tūm etiam signo crucis iterato aquā munie-
bat; vt omnis facultas ad eā redeundi Diabolo
demeretur. In quam sententiam scripsit S. Au-
gustinus serm. 181. in Vigil. Pentecost. de expo-
sit. symb. hoc enim signo crucis consecratur corpus Do-
minicum, sanctificatur fons baptismalis, inhiantur
etiam presbyteri, ac ceteri gradus Ecclesiastici, &
omnia, quæcunque sanctificantur, hoc signo Dominica

Aquâ bap-
tismalem
sacerdos
quære sig-
no crucis
iterum mu-
diret.

crucis cum inuocatione Christi nominis consecrantur. & Ordo Romanus de die Sabb. Sanc. hic primam crucem faciat. & paulo post: hic secundam crucem faciat, & reliqua, quæ, etsi consecrationem aquæ baptismalis aperte non docent, tamen de ea dicta esse, qui ipsum Ordinem legit, facile intelliget. Demum chrisma, solenni cæremonia cõsecratum, tribus vicibus in aquã infundebat. ideoquæ à S. Dionysio Areopagita scriptũ est lib. de Eccles. Hierarch. cap. de bapt. ad matrẽ adoptionis venit, eiusque sacra appellatione, inuocationeque sanctificatis aquis, cum eas trina unguenti perfusione crucis specie perfecit, virum ad se porrari iubet. Quod etiam ab Eucherio Lugdunensi significatum legimus Dom. 4. post Põtecost. cum inquit: quemcunque liquorem in oleum infundas, oleũ semper de super natat: oleo Ecclesia consecratur. est autẽ ibi oleum idem, quod chrisma; quoniam hoc ex illo, & balsamo conficitur; ita vt pars pro toto posita sit. nec dubitandum est, quia baptismi nomine aquam baptismalem accipere oporteat; cum & ea vox in hoc sensu apud veteres Patres frequentissima sit; nec alteri rei commodius aptari queat. Eodem quoquæ spectant Hincmari Rhemensis verba inuit. S. Remig. Rhemor. archiepisc. sanctificato autem fonte, nutu diuino chrisma defuit, & paucis interiectis: de quo chrismate fudit venerandus Episcopus in fontem sacratum. Senerus etiam Alexandrinus de ritib. bapt. manifestè idem demonstrat, ita scribens: & accipit cornu chrismaris ipse sacerdos, & effundit super aquas tribus vicibus in similitudinem crucis. Nequæ aliter accipiendũ est

Signi crucis vltus in Ecclesia.

Chrisma consecratũ ter in aquã infundebat.

Mos vetus Ecclesias consecrandi.

illud Ordinis Romani de die Sabb. sanc. pontifex verò fundit chrisma de Vasculo aureo in fontē super ipsam aquam in modum crucis, dicens &c. Albinus verò Flaccus lib. de Diuin. Offic. cap. 19. ferè eadē ait: fontē benedictō, accipit pontifex chrisma cum oleo mixto in vase ab Archidiacono & adspersit per medium fontis in modū crucis, & Beroldus Ecclesiæ Mediolanensis olim custos, in eo cæremoniali. quod subcisiuis operis conscripsit, hunc morē cumulatè profequitur; dū aquæ baptismalis. consecrāda cæremonias referens, de Sabbato Sancto ita scribit: tunc cimiliarcha presens assistens cum chrismate, & cocleari argenteo, porrigit Archiepiscopo coclear vacuum, & Cimiliarcha tenente chrisma, Archiepiscopus fundit ipsum chrisma cum prædicto cocleari in modū crucis, dicendo sit fons iste sacer sanctificatus, & perunctus: in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. quæ licet ab infimi ordinis homine scripta sint; talia tamen sunt, vt autoritate, & fide nō careant: cū & ipse cæremonijs peragendis interfuerit, & planè cum eis cōueniant, quæ Mediolanensis Ecclesia adhuc seruat. His cæremonijs addere fuit in animo solennem supplicationem, quam ad fontē baptismi magno pietatis fructu obibant, de qua in eodē Beroldo mentio fit his verbis, tunc magister scholarum præcedit cum pueris suis cantando antiphonā vsque ad regias baptismalis Ecclesiæ. & ibi extra Ecclesiā Archiepiscopus exiit stolā, & planetam, & induit se paludamento baptismali, & præcingit se manutergio cum cingulo, habens mitrā in capite, vt ostendatur, quod sit Rex, & Pōtifer & sic incedit ad fontem, antecedente magistro scho-

Supplicatio a baptismi fontem.

larum cum pueris suis, cantando prædictam antiphonam, exurge, præcedente etiam Diacono obseruatore cum lampada accensa, præcedentibus duobus etiã diaconis, cum cantaris, & cereis accensis, qui fuerunt in benedictione cere, datis de camera Archiepiscopi. Sed ab ea cæremonia me continui, incertus, an ad aquæ consecrationem pertineret. Tu vide, quid probes, & si affirmantem sententiam sequi velis, duplici causa latus ero: tùm quòd antiquitas constabit eius supplicationis, quam magno sabbato, & diebus sequèntibus Archiepiscopus Mediolanensis cum sacro Senatu ad fontem baptismi habere solet: tùm quia occasione nactus sum explicandi originem *responsorij in baptisterio, & cum infantibus*: quæ à nemine adhuc scripta est, & digna est tamen, quæ sciat. eam verò ex hymnis, & psalmis, qui in supplicatione ad fontè baptismalè plenissimo sonitu recitabantur, petere oportet: quæ, quòd alternantibus clericis, & baptizatis decantari solebãt, *responsoria* dicta sunt, & quia ab infantibus, hoc est, recens baptizatis (idem enim utrũque significat) potissimùm edebantur, *cum infantibus* nomen habuere. Scio tamen aliter alijs visum iri, & hanc meam opinionem minimè probaturos. quod molestè ferrem, si laudis essem amantior, quàm veritatis. sed nequè ego is sum, qui, vana scribendo, ingenij famã aucupari velim, nec ea scripsi, in quibus, si non fuerint, non vinci me malim, quàm vincere. Verùm, vt ad consecrationis cæremonias, vnde *responsorij in baptisterio, & cum infantibus* mentio nos paulisper deflexit, reuertamur, ex Ordine

Supplicationis ad fontè sabbato sancto, & per octauã Pasche antiquitis Responsorij in baptisterio, & cum infantibus origo.

Recens baptizati olim infantes dicti sunt.

baptismi secundum usum Æthiophum constat, eos religionis causa thus adolere: sacerdos (inquit) dicit orationem gratiarum actionis, & thus dat. sed, cum nullus veterum scriptorum huius cæremoniæ meminerit, facile mihi persuasum deo, vel solos Æthiopes illam adhibuisse, quæ gens literis non assuevit, vel in Ecclesia nuper institutam esse. Quod autem ijdem Æthiopes in aquæ consecratione varia sanctarum literarum testimonia ad baptissimi usum, & dignitatem pertinentia, recitare solent, sicut in ipsorum Ordine legimus: *Diaconus autem legit ex Epistola Pauli ad Tit. cap. 2. apparuit enim gratia &c. subdiaconus deinde legit ex Epistola Ioannis prima capite V. quis est, qui vincit mundum &c. sacerdos autem, qui adiuuat sacerdotem baptizantem, legit ex Actis Apostolorum Cap. VIII. Angelus autem Domini &c. deinde legit ex Evangelio Ioannis Cap. III. erat autem homo &c. multum quidem pietatis redolere videtur: verum nec, id valde antiquum esse, reor; nequè alibi retentum esse, vsquam legisse me, memini, quamuis non negauerim, multa huic consuetudini similia ex veterum moribus colligi posse, inter cætera enim constat, ministrum in aquæ consecratione diuina Davidis carmina, & alias preces (quæ consecrandi forma erat) magna pietatis cõsensione adhibuisse. In quibus tanta varietas est veterum scriptorum, ut eorum molestum sit annumerare testimonia. Nam aliquando preces ad Deum fundebantur, ut aquæ vim expiandi impertiret, sicut facit Author constitut. Apostol. cap. 43. his verbis:*

ipsum

Æthiopes
in consec-
ratione
thus ado-
lent.

Sacræ scri-
pturæ le-
ctiones in
aquæ con-
secratione
Æthiopi-
bus in usu.

Forma con-
secrandi a-
quam bap-
tismalem

ipsum igitur nunc quoque inuocet sacerdos ad baptis-
 mum, & dicat; descende de caelo, & sanctifica hanc
 aquam; da ei gratiam, & virtutem, ut, qui bap-
 tizatur secundum mandatum Christi tui, cum eo cru-
 cifigatur, & commoriatur, & conspeliatur, &
 conresurgat in adoptionem filiorum Dei, quae est in
 ipso, ut mortuus quidem sit peccato, uiuat autem in-
 stituta. & Sanctus Gregorius lib. Sacram. de sab-
 bat. Palch. Deus, qui inuisibili potentia sacramen-
 torum tuorum mirabiliter operaris effectum, respice
 in faciem Ecclesiae tuae, & multiplica in ea generatio-
 nes tuas, qui gratia tuae affluentis impetu, letificas
 ciuitatem tuam, fontemque baptismatis aperis toto
 orbe terrarum gentibus inuouandis, ut tua maiesta-
 tis imperio, sumat Vnigeniti tui gratiam de spiritu
 sancto, qui hanc aquam regenerandis hominibus praeparata,
 arcana tui luminis admixtione fecundet &c.
 De more etiã Dominicae precatio, & doctrinae
 christiane principia illis orationibus addebantur,
 quod Auctor Ordinis Romani praescribit
 de die sabb. sanc. ubi ait: benedicturus fontem hora
 iam nona, ut mos est, dicit Pontifex orationem Domi-
 nicam: Pater noster &c. Credo in Deum patrem om-
 nipotentem creatorem caeli, &c. Quae huc afferen-
 da existimauit, ut cum uetus aquae baptismalis
 consecrandae forma intelligi possit, tum, in
 quibus nostra à veteri discrepet, omnes facile
 dijudicent. Quamquam alia non pauca à ve-
 teribus scriptoribus prodita sunt, ad formam
 consecrandi pertinentia; quae, quoniam praedi-
 ctis ferè similia sunt, afferri à nobis, necesse
 non est. Quare ordine de consecrationis tem-
 pore admonuerim, paulò ante baptisma fieri

Orationes
 in aquae
 baptismalis
 consecra-
 tione.

Oratio do-
 minica, &
 Symbolū
 Apostolo-
 rum recita-
 batur in
 benedictio-
 ne aquae
 baptismali-
 sis.

Aqua bap-
tismalis
consecra-
batur ante
baptisma.

solitam, vt annales, & vetustatis monumenta
testantur. Dionysius enim Areopagita lib. de
Eccles. Hierarch. cap. de bapt. ipsius aquæ con-
secrationi baptismi administrationem subiun-
git, inquit: *ad matrem adoptionis venit, eiusque
sacra inuocatione, appellationeque sanctificatis aquis,
cum ea trina unguenti perfusione crucis specie perfe-
cit, virum ad se portari iubet &c.* quod argumē-
tū est, aqua consecrata, mox baptismum colla-
tum esse & in vita S. Stephani Papæ, quam Si-
meon Metaphrastes nobis scriptam reliquit,
manifestè constat, Nemesium tribunum mili-
tum, post aquæ consecrationem, statim à san-
cto Pontifice baptismum ablutum fuisse, de quo
legitur: *cum autem venisset hora vespertina, bene-
dixit aquæ in eo loco, quem pastoris titulum vocatum
fuisse, diximus. Itaque Nemesium in aquam demisit,
& baptizauit in nomine Patris, & Filij, & spiri-
tus sancti.* Quod etsi exemplum singulare est,
ex quo vniuersalis Ecclesiæ consuetudo non
probat, tamen vera esse, quæ diximus, ma-
nifestè constabit, si quis alia testimonia, vel
exempla in mentem reuocarit. Victor enim
Vicentis lib. 2. de persecut. Vuandal. tradit, Fe-
licem quendam, oculis captum, à Deo clemē-
ter admonitum fuisse: vt, qua hora Eugenius
Episcopus pueros latices in baptismi vsum
consecraret, ad eum, certus salutis suæ, profi-
cisceretur, scribit enim: *fuit in eadem (id est Car-
thagine) quidam cæcus ciuibus, ciuitatiquè notis-
simus, nomine Felis: hic visitatur à Domino, prædici-
turque ei per visum, dies enim Epiphaniarum illuce-
cebat, surge, vade ad Eugenium Episcopum, & dices*

ei, quia ego te ad illum direxi, & illa hora, qua benedixit fontem, ut baptizentur accedentes ad fidem, continget oculos tuos, & aperientur, & videbis lumen. non poterat autem clarius hanc consuetudinem demonstrare, quam benedictionem fontis ad baptismi administrationem referendo, ex quo temporis æqualitas colligi potest. Quibus adde Rabani Mauri autoritatem lib. 1. institut. cleric. cap. 28. vbi, post longam ceremoniarum seriem, consecratur, inquit, fons, ut ad ipsum baptismum catechumenus accedat, & sic in nomine sanctæ Trinitatis trina submersione baptizatur. idē enim ordo consecrationis, & baptismi idem tempus vtriusque demonstrat. Præterea id etiam nunc à Græcis seruari, Iodocus Coccius author est in Euchologio Græcorū, quod in thesauro ad calcem capitis de aqua baptismali affert. Nec alio ritu Aethiopes vtuntur, sicut ex Ordine baptismi secundum usum ipsorum perspicui potest. Quæ si vera sunt, fateamur etiam necesse est, in Paschatis, aut Pentecostes peruigilio consecratam fuisse, cum eo potissimum die baptismi sacramentum ad Christum transeuntibus dari solet. Ut tamen hæc veritas clarius illucescat, veterum Patrum testimonijs confirmanda est, quorum magna pars nostræ sententiæ apertissimè suffragatur. Ex ijs vnus est Albinus Flaccus, qui lib. de Diuin. Offic. cap. 19. de sabb. Pasch. inter eius diei ceremonias etiam baptismi consecrationē recenset his verbis; nequē omittendum est, quod Romani infra. Quadragesimā sex seruuia celebrant, & hodie septimū. His expletis procedit Pontifex ad fontes

Græci, & Aethiopes aquā baptismalem consecrant pauld ante baptismi. Aqua baptismalis consecratur in Pascha, & Pentecostes peruigilio.

benedicendos cum omni decore, &c. Atquè huc referendū est, quod Theodoricus Abbas benedictinus lib. 3. de vit. S. Hildegard. Abbat. narrat, mulierem, cacodæmonis vexatione laboratē, ab ea, Paschatis sabbato, dum baptismi fonti preces adhiberentur, pristinae sanitati restitutā fuisse, tūm scribit: *deniq; sabbato sancto cum fons baptismatis consecraretur per flatū sacerdotis, quē in fontē mittit, cum verbis, quæ spiritus Sanctus rationalitati hominis, & dectoribus Ecclesiæ infundit: mulier illa presens ibi erat: atquè timore magno correpta, ita cōtremuit, quod terrā pedibus perfodit, &c.* Manuale verò Parochorum, & aliorum curam animarum habentium, quod Ioannes Iacobus Ecclesiæ Salisburgensis Archiepiscopus Coepiscoporum suorum suffragijs, consensuquè cōficiendum curavit, de bapt. sacram. cap. 4. & Acta Ecclesiæ Mediolanensis non solum his duobus sabbatis, ex veteri instituto, fōtis baptismalis benedictionē agi, celebrariquè solenne esse, pluribus locis demonstrant, verūm etiā in posterūm id a nobis obseruari, pœna in pertinaces constituta, præcipiunt. Quod in omnes gentes derivatum, vim communis consuetudinis obtinuit. Excipiendi tamen ab hoc more tam veteres Carthaginis ciues, qui die, Sanctorum Magorum aduentui consecrato, aquæ benedicebāt, teste Victore Vticense lib. 2. de persecut. Vandal. cūm de Eugenio eius vr̄bis Episcopo loquitur: *hic visitatur à Domino, diciturquè ei nocte per visum (dies enim Epiphaniarum illucescebat) surge, vade ad Eugenium Episcopū, & dices ei quia ego te ad illum direxi: & illa hora, qua bene-*

Aquæ baptismalis Paschate, vel Pentecoste cōsecratur. Mos duræ Aquæ baptismalis Carthaginensis cōsecratur die Epiphaniarum. Mos cōtra aquam quam bap-

dicit fontem, ubi baptizentur accedentes ad fidē, con-
 tingit oculos tuos &c. quā nostri tēporis Mos-
 couitæ, quos eodē die consecrare solitos esse,
 Alexāder Gaguinus in descript. Sarmat. Europ.
 docet his verbis *Moscouitæ aquam baptismatis pro*
singulis infantibus consecrant, eos etiam qui grauius
aliquid deliquerint, aqua sacrata abluunt, aquam in
Epiphania Domini, toto flumine, vel stagno secundum
morem consecrato, hauriunt. Sed huius diuersitatis
 causa in baptisimi tēpus referenda est, qui Car-
 thagine, & in Moscouia Epiphaniarum die ce-
 lebrabatur. Etiam illud, priusquā à consecra-
 tionis tempore discedam, admonebo, semper
 hora nona benedicendi initium factum fuisse.
 Quod et si fufius vigesimo sexto capite patebit,
 cum de baptisimi hora tractabitur, tamē placet
 duo scriptorum loca breuiter adnotare, qui in-
 star omnium erunt. hi sunt Author Ordinis Ro-
 mani tit. de die sabb. sanc. ubi hoc argumentū
 tractans, *benedicturus, inquit, fontē hora iam nona,*
ut mos est, dicit Pontifex orationem Dominicam, &
 Simeon Metaphrastes, qui de vit. S. Stephani
 Papæ, cum Nemesij baptismū longa oratione
 prosequeretur, hora vespertina, quæ à nona
 nihil differre videtur, aquam consecralle, ita
 declarat: *cum autem venisset hora vespertina, bene-*
dixit aque in eo loco, quem Pastoris titulum vocatiū
fuisse, diximus. Itaque Nemesium in aquam dimisit,
& baptizauit in nomine Patris, & Filij, & Spiri-
tus Sancti. Neque prætereundum est, aquā bap-
 tismalem, quamuis nunc omnium ceremoniarū
 initio consecratur, tamen olim, post plurimas
 earum, stas precibus consecratā fuisse, vt Se-

tismalem
 consecrant
 die Epi-
 phaniorū.

aqua bap-
 tismalis
 consecra-
 batur hora
 nona.

Aqua bap- ueri Alexandrini verba demonstrant de ritib.
 ti malis cõ bapt. tũ signat oleo oliua sacerdos eũ, qui baptizatur,
 secrabatur bapt. tũ signat oleo oliua sacerdos eũ, qui baptizatur,
 post ali- tribus crucibus super fontem eius factis. Hic ter in-
 quot bap- sufflat sacerdos in aquas, in figura crucis. Vbi bap-
 tismi cõgre- zandorum vnctionem fontis consecrationi
 monias. pramitti, manifestum est, quod etiam in alijs
 scriptoribus videre possumus, presertim Raba-
 no Mauro, qui lib. 1. de Institut. Cleric. cap. 27.
 & 28. ferè omnes baptismi cõgregationes ante a-
 qua consecrationem enumerat, vt legentibus
 patet.

*Aquam baptismalem consecrans stabat in aqua ;
 consecrationi presens erat populus, & aqua as-
 pergebatur, quam etiam domum aspor-
 rabat ad agros, vel domos aspergendas ;
 de què veteri aqua conseruanda
 consuetudine.*

CAP. XVI.

IAm verò que ad ministrũ pertinēt, in aliud
 caput de ministro baptismi cõmodo trans-
 ferri possunt. Hoc tamen, quod maximè huius
 loci est, adijciam, consecrantem in aqua stetit
 se. Quod si cui incredibile videatur, S. Ambro-
 sium interroget ; (nam alios authores non ha-
 beo) quippe is sacerdotem fonti benedicturũ
 in aquam ingressum esse, manifestè docuit lib.
 1. Sacram. cap. 1. dum habet : *cũ forma bap-
 tismatis, & usus hoc habeat, vt antè fons consecretur,
 & tunc descendat, qui baptizandus est, nam Vbi
 primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit, &c.*

Consecrās
 aquã bap-
 tismalem
 stabat in
 aqua.